

KESAN PENGAJARAN TERUS NILAI DALAM PENGAJARAN DAN PEMBELAJARAN SEJARAH BAGI PENERAPAN PATRIOTISME

MOHMAD NOOR BIN MOHMAD TAIB

**UNIVERSITI SAINS MALAYSIA
2006**

JADUAL KANDUNGAN

PENGHARGAAN	ii
JADUAL KANDUNGAN	iii
SENARAI JADUAL	ix
SENARAI RAJAH	xii
SENARAI LAMPIRAN	xiii
ABSTRAK	xiv
ABSTRACT	xv
BAB I : PENDAHULUAN	
1.0 Latar Belakang Masalah	1
1.1 Pernyataan Masalah	4
1.2 Tujuan Kajian	15
1.3 Soalan Kajian	17
1.4 Hipotesis Kajian	18
1.5 Kepentingan Kajian	21
1.6 Batasan Kajian	24
1.7 Huraian Istilah	28

BAB II : KAJIAN LITERATUR

2.0 Pengenalan	33
2.1 Patriotisme	33

2.1.1	Definisi Patriotisme	33
2.1.2	Hubungan Patriotisme Dengan Nilai	39
2.1.3	Teori Mengenai Patriotisme	42
2.1.4	Perkembangan Pemerolehan Pemikiran Patriotisme	45
2.2	Patriotisme Dari Perspektif Pendidikan Nilai	48
2.2.1	Pendekatan Utama Pengajaran Nilai	48
2.2.1.1	Aliran Tradisional Pendidikan Nilai	48
2.2.1.2	Aliran Progresif Pendidikan Nilai	49
2.2.1.3	Aliran Eklektik Pendidikan Nilai	51
2.2.1.4	Pendekatan Lain Pengajaran Nilai	53
	2.2.1.4.1 Perpindahan Nilai (<i>Value Transmission</i>)	53
	2.2.1.4.2 Nilai Merentas Kurikulum	54
2.2.2	Kaedah Pengajaran Nilai	55
	2.2.2.1 Pembelajaran Terus (<i>Direct Instruction</i>)	55
	2.2.2.2 Pemikiran Moral (<i>Moral Reasoning</i>)	56
	2.2.2.3 Golongan Prihatin (<i>Caring</i>)	57
2.2.3	Kaedah Penerapan Patriotisme Dalam Pendidikan Nilai	58
2.3	Saluran-saluran Pembinaan Patriotisme Dalam Konteks Negara Malaysia	62
2.3.1	Pembinaan Patriotisme Melalui Institusi Pendidikan	63
2.3.2	Pembinaan Patriotisme Selain Daripada Institusi Pendidikan	67
2.3.3	Model Konseptual Pembinaan Patriotisme Di Malaysia	74

2.3.4	Kejayaan Penterjemahan Semangat Patriotisme Dalam Masyarakat Malaysia	76
-------	---	----

2.4	Kurikulum Sejarah KBSM Dan Pembentukan Patriotisme	79
-----	--	----

2.4.1	Hubungan Sejarah Dengan Patriotisme	79
-------	-------------------------------------	----

2.4.2	Bukti Empirikal Hubungan Sejarah Dengan Patriotisme	81
-------	---	----

2.4.3	Tujuan Sejarah Diajar Di Sekolah	84
-------	----------------------------------	----

2.4.4	Tujuan Pembelajaran Mata Pelajaran Sejarah KBSM	87
-------	---	----

2.4.5	Objektif Mata Pelajaran Sejarah KBSM Menengah Rendah	89
-------	--	----

2.4.6	Kandungan Patriotisme Yang Sepatutnya Diliputi Dalam Mata Pelajaran Sejarah	97
-------	---	----

2.4.7	Saranan Pengajaran Dan Pembelajaran Sejarah Bagi Penerapan Patriotisme	104
-------	--	-----

2.4.7.1	Pedagogi	104
---------	----------	-----

2.4.7.2	Penggunaan Sumber	110
---------	-------------------	-----

2.4.7.3	Penerapan Nilai Patriotisme	118
---------	-----------------------------	-----

2.4.8	Batasan Peperiksaan Terhadap Pengajaran Dan Pembinaan Patriotisme	121
-------	---	-----

2.4.9	Pelaksanaan Pengajaran Dan Pembelajaran Sejarah KBSM	123
-------	--	-----

2.5	Kerangka Konseptual Kajian	125
-----	----------------------------	-----

2.6	Pendekatan Kajian	147
-----	-------------------	-----

BAB III : METODOLOGI KAJIAN

3.0	Pengenalan	151
-----	------------	-----

3.1	Reka Bentuk Kajian	151
-----	--------------------	-----

3.2	Langkah Pengendalian Eksperimen	155
-----	---------------------------------	-----

DRIS	UNIVERSITI PENDIDIKAN SULTAN IDRIS	UNIVERSITI PENDIDIKAN SULTAN IDRIS	UNIVERSITI PENDIDIKAN SULTAN IDRIS	UNIVERSITI PEN
------	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	----------------

3.2.1	Langkah Kendalian Kumpulan Eksperimen I	157
3.2.2	Langkah Kendalian Kumpulan Eksperimen II	163
3.2.3	Langkah Kendalian Kumpulan Kawalan	166
3.2.4	Perbandingan Pengajaran Bagi Ketiga-tiga Kumpulan	168
3.2.5	Langkah Pemantauan Dan Pencerapan	169
3.3	Sampel Kajian	170
3.3.1	Pemilihan Sekolah	170
3.3.2	Pemilihan Sampel Kajian	172
3.4	Alat Ukur	173
3.4.1	Kajian Rintis	173
3.4.1.1	Menguji Kefahaman Terhadap Item-item Dalam Instrumen Kajian	173
3.4.1.2	Menguji Kesahan Dan Kebolehpercayaan Instrumen	174
3.4.1.2	Pemilihan Item Soal Selidik Patriotisme Terhadap Negara Versi Akhir	176
3.4.1.3.1	Kesahan Soal Selidik Patriotisme Terhadap Negara	178
3.4.1.3.2	Kebolehpercayaan Soal Selidik Patriotisme Terhadap Negara	179
3.4.1.3.3	Kesimpulan Soal Selidik Patriotisme Terhadap Negara	190
3.4.1.3.4	Maklumat Pelajar	190
3.5	Analisis Data	191

BAB IV : DAPATAN KAJIAN

4.0	Pengenalan	193
4.1	Laporan Pemantauan Dan Pencerapan Pengajaran Dan Pembelajaran Sejarah	194

4.2	Analisis Deskriptif Pencapaian Patriotisme (Dan Aspek-aspeknya) Antara Kumpulan	207
4.3	Pengujian Hipotesis	209
4.3.1	Hipotesis Nol 1	209
4.3.2	Hipotesis Nol 1a	211
4.3.3	Hipotesis Nol 1b	213
4.3.4	Hipotesis Nol 1c	214
4.3.5	Hipotesis Nol 2	216
4.3.6	Hipotesis Nol 2a	217
4.3.7	Hipotesis Nol 2b	218
4.3.8	Hipotesis Nol 2c	219
4.3.9	Hipotesis Nol 3	220
4.3.10	Hipotesis Nol 3a	221
4.3.11	Hipotesis Nol 3b	222
4.3.12	Hipotesis Nol 3c	223
4.3.13	Hipotesis Nol 4	224
4.3.14	Hipotesis Nol 5	225
4.3.15	Hipotesis Nol 6	225
4.3.16	Hipotesis Nol 7	225
4.4	Rumusan	226

BAB V : RUMUSAN, PERBINCANGAN, KESIMPULAN DATA, DAN IMPLIKASI PENYELIDIKAN

5.0	Rumusan	228
5.1	Perbincangan Dapatan	233
5.1.1	Kesan Pengajaran Terus Nilai Patriotisme Dalam Pengajaran Dan Pembelajaran Sejarah	234

5.1.2 Kesan Penggunaan Sumber Pengajaran Sejarah Terhadap Pencapaian Patriotisme 237

5.1.3 Kesan Pencapaian Patriotisme Mengikut Etnik 242

5.1.4 Kesan Pencapaian Patriotisme Mengikut Jantina 244

5.1.5 Kesan Interaksi Kumpulan Pengajaran Dan Etnik Terhadap Pencapaian Patriotisme 246

5.1.6 Kesan Interaksi Etnik Dan Jantina Terhadap Pencapaian Patriotisme 246

5.1.7 Kesan Interaksi Kumpulan Pengajaran Dan Jantina Terhadap Pencapaian Patriotisme 247

5.1.8 Kesan Interaksi Kumpulan Pengajaran, Etnik Dan Jantina Terhadap Pencapaian Patriotisme 249

5.2 Implikasi Penyelidikan Kepada Pembelajaran Sejarah 249

5.3 Cadangan Untuk Penyelidikan Selanjutnya 253

5.4 Kesimpulan 254

BIBLIOGRAFI 256

SENARAI JADUAL

3.1	Koefisien Korelasi Dan Indeks Kebolehpercayaan Item Bagi Dimensi Bangga Akan Kemajuan Negara	180
3.2	Koefisien Korelasi Dan Indeks Kebolehpercayaan Item Bagi Dimensi Bangga Akan Kemajuan Negara (Yang Diterima)	181
3.3	Koefisien Korelasi Dan Indeks Kebolehpercayaan Item Bagi Dimensi Bangga Akan Sejarah Negara	182
3.4	Koefisien Korelasi dan Indeks Kebolehpercayaan Item Bagi Dimensi Bangga Akan Sejarah Negara (Yang Diterima)	182
3.5	Koefisien Korelasi Dan Indeks Kebolehpercayaan Item Bagi Dimensi Bangga Akan Tradisi Dan Budaya	183
3.6	Koefisien Korelasi Dan Indeks Kebolehpercayaan Item Bagi Dimensi Bangga Akan Tradisi Dan Budaya (Yang Diterima)	184
3.7	Koefisien Korelasi Dan Indeks Kebolehpercayaan Item Bagi Dimensi Setia Kepada Negara	185
3.8	Koefisien Korelasi Dan Indeks Kebolehpercayaan Item Bagi Dimensi Setia Kepada Negara (Yang Diterima)	185
3.9	Koefisien Korelasi Dan Indeks Kebolehpercayaan Item Bagi Dimensi Setia Kepada Raja Dan Pemimpin Negara	186
3.10	Koefisien Korelasi Dan Indeks Kebolehpercayaan Item Bagi Dimensi Sedia Berkorban Untuk Bangsa Dan Negara	187
3.11	Koefisien Korelasi Dan Indeks Kebolehpercayaan Item Bagi Dimensi Sedia Berkorban Untuk Bangsa Dan Negara (Yang Diterima)	188
3.12	Koefisien Korelasi Dan Indeks Kebolehpercayaan Item Bagi Dimensi Menghormati Simbol Negara	189
3.13	Koefisien Korelasi Dan Indeks Kebolehpercayaan Item Bagi Dimensi Menghormati Simbol Negara (Yang Diterima)	189
3.14	Indeks Kebolehpercayaan Setiap Dimensi Soal Selidik Patriotisme Terhadap Negara Versi Akhir	191
4.1	Bilangan Pemantauan Dan Pencerapan	195
4.2	Laporan Pemantauan Dan Pencerapan Yang Terpilih	197

4.3	Beza Min Pencapaian Patriotisme Dan Aspek-aspek Patriotisme Antara Kumpulan	207
4.4	Perbezaan Di Antara Min Pencapaian Patriotisme Dan Aspek-aspek Patriotisme Antara Kumpulan Pengajaran	208
4.5	Keputusan ANOVA Tiga Hala Pada Ukuran Pencapaian Patriotisme	209
4.6	Min Bezantara Markat Pencapaian Patriotisme Mengikut Kumpulan	210
4.7	Keputusan Ujian <i>Post Hoc</i> Pencapaian Patriotisme	211
4.8	Keputusan ANOVA Tiga Hala Pada Ukuran Pencapaian Bangsa Negara	211
4.9	Min Bezantara Markat Pencapaian Bangsa Negara Mengikut Kumpulan	212
4.10	Keputusan Ujian <i>Post Hoc</i> Pencapaian Bangsa Negara	213
4.11	Keputusan ANOVA Tiga Hala Pada Ukuran Pencapaian Setia Negara	213
4.12	Min Bezantara Markat Pencapaian Setia Negara Mengikut Kumpulan	214
4.13	Keputusan ANOVA Tiga Hala Pada Ukuran Pencapaian Hormat Simbol Negara	215
4.14	Min Bezantara Markat Pencapaian Hormat Simbol Negara Mengikut Kumpulan	216
4.15	Keputusan Ujian <i>Post Hoc</i> Pencapaian Hormat Simbol Negara	216
4.16	Min Bezantara Markat Pencapaian Patriotisme Mengikut Etnik	217
4.17	Min Bezantara Markat Pencapaian Bangsa Negara Mengikut Etnik	218
4.18	Min Bezantara Markat Pencapaian Setia Negara Mengikut Etnik	219
4.19	Min Bezantara Markat Pencapaian Hormat Simbol Negara Mengikut Etnik	219
4.20	Min Bezantara Markat Pencapaian Patriotisme Mengikut Jantina	220
4.21	Ujian-t Pencapaian Patriotisme Berdasarkan Jantina Pelajar Pada Ujian Pra	221

4.22	Min Bezantara Markat Pencapaian Bangsa Negara Mengikut Jantina	221
4.23	Ujian-t Pencapaian Bangsa Negara Mengikut Jantina Pelajar Pada Ujian Pra	222
4.24	Min Bezantara Markat Pencapaian Setia Negara Mengikut Jantina	223
4.25	Ujian-t Pencapaian Setia Negara Mengikut Jantina Pelajar Pada Ujian Pra	223
4.26	Min Bezantara Markat Pencapaian Hormat Simbol Negara Mengikut Jantina	224
4.27	Keputusan Ujian Hipotesis	226
5.1	Min Pencapaian Patriotisme Berdasarkan Etnik Dan Jantina	247
5.2	Min Pencapaian Patriotisme Berdasarkan Kumpulan Pengajaran Dan Jantina	248

SENARAI RAJAH

2.1	Hieraki Orientasi Nilai Musek (1993)	43
2.2	Kategori Nilai Oleh Zuzovsky et al.(1998)	44
2.3	Model Konseptual Pembinaan Patriotisme Di Malaysia Yang Menunjukkan Penglibatan Sekolah Dan Bukan Sekolah	74
2.4	Kerangka Konseptual Kajian	139
2.5	Kerangka Kajian Menunjukkan Hubungan Antara Pemboleh Ubah Yang Terlibat	140
2.6	Model Kajian Eksperimen Kuasi Yang Digunakan	148
3.1	Reka Bentuk Eksperimen	152
3.2	Reka Letak Angkubah	154
3.3	Jadual Eksperimen Yang Telah Dijalankan	158
3.4	Langkah Kendalian Kumpulan Eksperimen I	160
3.5	Langkah Kendalian Kumpulan Eksperimen II	163
3.6	Langkah Kendalian Kumpulan Kawalan	166
3.7	Pengajaran Yang Diberikan Mengikut Kumpulan	169
3.8	Kumpulan Kajian	173
4.1	Format Pemantauan Dan Pencerapan	194

A 1	Rancangan Pengajaran Kumpulan Eksperimen I	271
A 2	Rancangan Pengajaran Kumpulan Eksperimen II	327
B 1	Borang Senarai Semak Pemantauan Dan Pencerapan Guru	382
B 2	Borang Senarai Semak Pemantauan Dan Pencerapan Guru (Yang Terpilih)	384
C 1	Soal Selidik Patriotisme Terhadap Negara (Versi Asal)	402
C 2	Soal Selidik Patriotisme Terhadap Negara (Versi Akhir)	414
D	Penilaian Pensyarah/Pakar Terhadap Item Soal Selidik Patriotisme Terhadap Negara (Versi Asal)	424
E 1	Indeks Kebolehpercayaan Item Soal Selidik Patriotisme Terhadap Negara (Versi Asal)	427
E 2	Indeks Kebolehpercayaan Item Soal Selidik Patriotisme Terhadap Negara (Versi Akhir)	430
F	Jadual Aktiviti Pemantauan Dan Pencerapan	433

KESAN PENGAJARAN TERUS NILAI DALAM PENGAJARAN DAN PEMBELAJARAN SEJARAH BAGI PENERAPAN PATRIOTISME

ABSTRAK

Kajian ini bertujuan untuk menentukan kesan pengajaran terus nilai patriotisme dalam pengajaran dan pembelajaran sejarah bagi tujuan penerapan patriotisme dengan menggunakan sumber pengajaran sejarah pelbagai perspektif (selain buku teks) dan sumber pengajaran sejarah berasaskan buku teks. Reka bentuk kajian ini adalah eksperimen kuasi dengan menggunakan dua kumpulan eksperimen dan satu kumpulan kawalan. Sejumlah 355 orang pelajar dari tiga buah sekolah menengah dalam satu daerah di Johor telah dipilih sebagai sampel kajian. Kumpulan I (KE I) telah diberikan rawatan pengajaran sejarah dengan menggunakan sumber pengajaran sejarah pelbagai perspektif (selain buku teks), kumpulan II (KE II) diberikan rawatan pengajaran sejarah dengan menggunakan sumber pengajaran sejarah berasaskan buku teks, dan kumpulan III berfungsi sebagai kumpulan kawalan (KK). Data telah diperolehi dengan menggunakan Soal Selidik Patriotisme Terhadap Negara yang dibina oleh penyelidik untuk mengukur tiga aspek patriotisme-bangga negara, setia negara, dan hormat simbol negara. Indeks kebolehppercayaan soal selidik ialah 0.95. Data dianalisis dengan menggunakan pengiraan ANOVA tiga hala dan diikuti ujian perbandingan *pos hoc* berganda. Dapatan kajian menunjukkan terdapat perbezaan yang signifikan dalam pencapaian patriotisme berasaskan kumpulan rawatan dan kumpulan jantina. Tidak terdapat perbezaan yang signifikan dalam pencapaian patriotisme berasaskan kumpulan etnik. Dapatan kajian juga menunjukkan tidak terdapat kesan interaksi dua hala dalam pencapaian patriotisme berasaskan kumpulan rawatan dan etnik, dan interaksi tiga hala berasaskan kumpulan rawatan, etnik dan jantina. Walau bagaimanapun terdapat kesan interaksi yang signifikan dalam pencapaian patriotisme berasaskan kumpulan rawatan dan jantina, dan berasaskan etnik dan jantina. Pengkaji mencadangkan agar mengadakan perbincangan nilai patriotisme secara terus sebagai satu nilai moral, dan menggunakan sumber pengajaran sejarah yang pelbagai perspektif bagi tujuan penerapan patriotisme dalam pengajaran dan pembelajaran sejarah.

THE EFFECTS OF DIRECT VALUES INSTRUCTION IN THE TEACHING AND LEARNING OF HISTORY TO INCULCATE PATRIOTISM

ABSTRACT

The main purpose of this study was to determine the effects of direct instruction on patriotic values in the teaching and learning of history to inculcate patriotism by using multi perspective sources (other than text book) and history text book as history teaching sources. This study employed a quasi-experimental design involving two experimental groups and one control group. A sample of 355 students was selected from three different secondary schools from a district in the state of Johore. Treatment group I (KE I) was given history lessons using multi perspective history teaching sources (other than text book), treatment group II (KE II) was given history lessons using only history text book, while the third group was designated as the control group (KK). Data were collected through a questionnaire ("Soal Selidik Patriotisme Terhadap Negara") developed by the researcher to measure aspects of patriotism-namely pride, loyalty, and respect for national symbols. The questionnaire has a reliability index of 0.95. Data were analyzed by utilizing a three way ANOVA computation followed by post hoc multiple comparison test. The results of this study indicate that there were significant differences in patriotic achievement between treatment groups and gender. However, there was no significant difference in patriotic achievement between ethnic groups. The results also showed there were no significant interaction effects in patriotic achievement between treatment groups, ethnicity, and gender. However there were significant interaction effects in patriotic achievement between treatment groups and gender, and between ethnicity and gender. As a conclusion, the researcher suggested the application of direct discussion of patriotic values as a moral value, and the using of multi perspective history teaching sources to inculcate patriotism in the teaching and learning of history.

BAB I

PENDAHULUAN

1.0 Latar Belakang Masalah

Parsons (1977) menyatakan tradisionalisme akan terhakis kerana modenisme, disebabkan faktor dunia sejagat. Giddens (1990) menghujahkan bahawa kesan utama hasil daripada proses pemodenan ialah globalisasi. Manakala Toffler dalam *Power Shift* (1991) berpendapat, kuasa bukan lagi faktor mutlak yang menjelaskan kita sebagai individu dan negara. Kesemua pandangan ini mengarah kepada tanggapan betapa hebatnya proses globalisasi yang melanda dunia pada masa kini, di milenium baru. Globalisasi, kesejagatan atau dunia tanpa sempadan membawa konotasi bahawa kewujudan negara bangsa yang semakin kurang penting. Ohmae (1995) melabel kewujudan negara bangsa pada masa kini laksana dinosur yang sedang menunggu ajal kerana arus globalisasi yang melanda dunia.

Daripada perspektif yang lain pula, khususnya menjelang penghujung abad yang ke-20, terdapat seruan dan kesedaran akan kepentingan negara bangsa dan kedaulatan nasional. Umpamanya di United Kingdom, perdebatan tentang kurikulum nasional menjadi hangat, di samping isu penggunaan mata wang tunggal di Eropah iaitu Euro, dan penyerahan status Hong Kong kepada Republik Rakyat Cina (McKiernan, 1993). Di Russia pula, dalam era pos-Soviet, telah diadakan satu persidangan pada tahun 1999, untuk membentuk satu ideologi nasional yang baru, dengan menjadikan patriotisme sebagai asasnya (Sharpe, 2001). Yang terbaru ialah di Amerika Syarikat, iaitu selepas serangan

11 September, 2001, seruan terhadap patriotisme di kalangan rakyatnya menjadi semakin ketara (Euben, 2002; Parker, 2002).

Jika kita meneliti segala perkembangan ini, apakah benar konsep globalisasi itu akan melenyapkan kepentingan kewujudan negara bangsa? Suatu yang menarik ialah berdasarkan sebagaimana yang telah dikatakan oleh De Cillia, Reisigl, dan Wodak (1999) iaitu:

'Proses globalisasi nampaknya perlu diiringi dengan melihat semula dan mengukuhkan masa lalu dan ciri komuniti pra-modern, tentang perasaan patriotisme yang penuh beremosi dan diwarisi terhadap negara sendiri.'

(De Cillia, Reisigl, dan Wodak, 1999, hal. 170)

Walaupun pada zaman ini sering dilaungkan slogan globalisasi, dan dunia tanpa sempadan, tetapi semangat patriotik dan cintakan tanah air yang positif perlu juga dipupuk, khususnya dalam konteks negara kita Malaysia.

Abdul Rahman Embong (1997) ketika membincangkan hal ini, menyatakan :

'Nasionalisme pada zaman ini ialah nasionalisme yang progresif dan terbuka terhadap luar, tetapi tetap memelihara keutuhan dan kekuatan dalaman serta kedaulatan sempadan negara sendiri, dan waspada terhadap agenda politik kuasa-kuasa luar di sebalik proses globalisasi dan lagu 'desa sejabat' mereka.'

(Abdul Rahman Embong, 1997, hal. 64)

Dalam keadaan negara kita yang berbilang kaum, gerakan nasionalisme masih perlu dibina semula, bukan hanya untuk menghadapi masalah dan cabaran pembangunan kini, tetapi juga untuk menghadapi masalah perpaduan kebangsaan (Jomo, 1996). Semangat patriotik dapat dijadikan benteng untuk menangkis ancaman dan banjir gejala negatif akibat daripada proses

internasionalisme dan globalisasi (Abdul Shukor Abdullah, 1998). Seiring dengan ini, satu Kongres Patriotisme Negara telah diadakan pada 24-26 Oktober, 2002 yang membincangkan tentang segala aspek berkaitan dengan patriotisme. Satu resolusi penting daripada kongres tersebut yang telah dibawa kepada perbincangan di peringkat Kabinet, ialah mewajibkan pelajar-pelajar yang berumur 17 tahun ke atas, terlibat dalam Program Latihan Khidmat Negara (PLKN) bermula pada tahun 2004, dengan tujuan untuk meningkatkan rasa cinta mereka kepada negara atau patriotisme.

Dalam konteks pendidikan di Malaysia, penyemaian semangat patriotisme sebagai salah satu matlamat sistem pendidikan negara sememangnya dapat dikesan. Hala tuju pendidikan negara Malaysia telah dijelaskan sebagaimana yang terkandung dalam Falsafah Pendidikan Kebangsaan (FPK). Jika kita mengamati pernyataan FPK, rangkaikata terakhir FPK berbunyi seperti berikut:

‘... serta memberikan sumbangan terhadap keharmonian dan kemakmuran keluarga, masyarakat dan negara.’

(PPK, KPM, 2001, hal. 5)

Pusat Perkembangan Kurikulum (PPK), Kementerian Pendidikan Malaysia (2001) ketika memberi huraian tentang rangkai kata ini, telah menggariskan tujuh aspek yang termasuk dalam pengertiannya. Salah satunya ialah bersemangat patriotik dan cintakan negara. Oleh yang demikian, adalah jelas salah satu fungsi pendidikan di Malaysia ialah untuk mendidik warganya agar mempunyai semangat patriotik dan cintakan negara. Ini bersesuaian dengan fungsi pendidikan sebagai institusi yang menentukan kesinambungan budaya dan norma yang telah dipersetujui antara ahli-ahlinya.

1.1 Pernyataan Masalah

Sejak dari Penyata Razak (1956), Akta Pelajaran (1961), Laporan Rahman Talib (1960), sehingga kepada Laporan Jawatankuasa Kabinet (1979), sistem pendidikan negara memberi tumpuan kepada dua matlamat utama yang ingin dicapai melalui pendidikan, iaitu perpaduan negara dan penghasilan tenaga rakyat (Zainal Kling, 1994). Namun demikian, Laporan Jawatankuasa Kabinet telah mencetuskan satu lagi matlamat yang perlu dicapai melalui sistem pendidikan negara, iaitu pendidikan akhlak dan moral. Ini terkandung dalam Laporan Jawatankuasa Kabinet yang berbunyi:

‘Untuk kepentingan pembangunan negara, tenaga rakyat yang diperlukan bukan sahaja perlu dilihat dari segi bilangan jenis pengetahuan dan kemahiran yang dimiliki, bahkan perlu dilihat dari segi nilai-nilai disiplin yang perlu diterima. Dari segi sikap, mereka jujur dan dedikasi terhadap kerja. Mereka bukan sahaja perlu cekap, bahkan perlu boleh berfikir dan bertindak dengan baik, sama ada secara sendiri mahupun secara beramai-ramai berpandukan kepada punca-punca akhlak yang mulia. Tegasnya, individu yang dilahirkan dari sistem persekolahan negara perlu selaras dengan tujuan pembangunan kemanusiaan.’
(Dalam Wan Mohd. Zahid Mohd. Noordin, 1994, hal.132-133)

Kebimbangan yang disuarakan oleh Laporan Jawatankuasa Kabinet tentang pembentukan akhlak ada rasionalnya. Pada ketika itu berlakunya kemerosotan disiplin di sekolah-sekolah, dan kebimbangan kerajaan terhadap penyalahgunaan dadah yang meningkat dengan hebatnya di kalangan remaja dan belia (PPK, 1988). Pendidikan di sekolah didapati berat sebelah, dengan tumpuan penekanan yang tidak seimbang antara ilmu pengetahuan dan sahsiah pelajar. Ini boleh dikesan berdasarkan pernyataan yang berbunyi:

‘Di samping itu, di antara ciri-ciri yang terdapat dalam kurikulum sekarang ialah kandungannya yang terlalu memberatkan ilmu pengetahuan akademik, dan penekanan yang berlebihan terhadap persediaan untuk pelajaran tinggi. Penekanan yang berlebihan ini telah menyebabkan kurangnya tumpuan kepada perkembangan watak dan sahsiah pelajar.’

(PPK, KPM, 1990, hal. 144)

Justeru, wajah manusia yang ingin dijelmakan melalui sistem pendidikan negara sebagai idealisme yang harus diperjuangkan, dinyatakan secara rasmi pada tahun 1987 dengan perisytiharan Falsafah Pendidikan Negara (Wan Mohd. Zahid Mohd. Noordin, 1994). Pernyataan Falsafah ini berbunyi seperti berikut:

‘Pendidikan di Malaysia adalah suatu usaha berterusan ke arah memperkembangkan lagi potensi individu secara menyeluruh dan bersepadu untuk mewujudkan insan yang seimbang dari segi intelek, rohani, emosi dan jasmani berdasarkan kepercayaan dan kepatuhan kepada Tuhan. Usaha ini adalah bagi melahirkan rakyat Malaysia yang berilmu pengetahuan, berakhlak mulia, bertanggungjawab dan berkeupayaan mencapai kesejahteraan diri serta memberi sumbangan terhadap keharmonian dan kemakmuran masyarakat dan negara.’

(PPK, KPM, 1988, hal. 7)

Berdasarkan Falsafah Pendidikan Negara, individu yang ingin dilahirkan melalui sistem pendidikan negara adalah individu insan yang baik dan sempurna. Individu yang baik ialah individu yang dapat bertingkahtlaku berdasarkan intelek, rohani, emosi dan jasmani yang seimbang dengan berpaksikan kepercayaan dan kepatuhan kepada Tuhan. Sudah semestinya insan yang baik akan secara automatik menjadi warganegara Malaysia yang baik (PPK, 1988). Dalam konteks ini, Kementerian Pendidikan telah menggunakan strategi untuk menerapkan nilai-nilai murni merentasi kurikulum. Penerapan nilai-nilai murni boleh dilakukan melalui pelbagai cara iaitu:

‘... nilai-nilai murni akan disisipkan melalui semua mata pelajaran dan ia diperkukuhkan pula melalui kegiatan-kegiatan kokurikulum dan pembentukan budaya sekolah yang positif.’

(Wan Mohd. Zahid Mohd. Noordin, 1994, hal. 137)

Pendekatan Kementerian Pendidikan untuk menerapkan nilai-nilai murni ini dinyatakan secara jelas dan sengaja. Sebagai asasnya, Kementerian Pendidikan telah memutuskan untuk menerapkan 16 nilai-nilai murni yang telah diputuskan oleh Jawatankuasa Pendidikan Akhlak (1976) sebagaimana terkandung dalam pelbagai agama yang diamalkan di negara ini, dan boleh diajarkan kepada semua pelajar di negara ini (Wan Mohd. Zahid Mohd. Noordin, 1994).

Skop nilai murni yang ingin diterapkan melalui Kurikulum Bersepadu Sekolah Menengah tidak terbatas, tetapi bersifat sepadu yang meliputi kerohanian, kemanusiaan dan kewarganegaraan (PPK, 1988; PPK, 1990). Ini menggambarkan matlamat pendidikan negara adalah untuk melahirkan insan yang baik. Insan yang baik sekaligus akan menjadi rakyat dan juga warganegara yang baik (Wan Mohd. Zahid Mohd. Noordin, 1994). Insan dan warganegara yang baik mampu memberi sumbangan kepada negara. Sebagaimana dinyatakan dalam frasa terakhir Falsafah Pendidikan Kebangsaan.

Laporan Jawatankuasa Kabinet itu sendiri telah menghuraikan ciri-ciri seorang warganegara yang baik, iaitu:

(a) Keazaman, kesanggupan dan kesediaan untuk hidup bersama dengan rukun dan damai serta mempunyai

kesedaran, keperibadian dan nilai-nilai sebagai rakyat Malaysia;

(b) Menghormati dan mematuhi undang-undang serta peraturan, bersedia bekerja atau membuat sesuatu hingga sempurna, menghormati hak-hak individu, mengamalkan tingkahlaku yang baik dan tidak menjejaskan kepentingan orang lain, menghormati dan mempunyai semangat memperbaiki keadaan secara membina, dan bersedia berkhidmat untuk negara;

(c) Boleh menyertai dengan berkesan dalam kegiatan pembangunan negara.'

(PPK, KPM, 1988, hal. 2)

Kesimpulannya, warganegara yang baik sudah semestinya merupakan individu yang menyayangi negaranya sendiri, dan mempunyai semangat patriotik. Elemen kewarganegaraan yang diterapkan dalam strategi penerapan nilai KBSM adalah untuk menampung kelemahan yang terdapat dalam kurikulum sekolah menengah yang terdahulu. Sebagaimana dinyatakan iaitu:

'Kurikulum sekolah menengah yang ada sekarang didapati kurang menekankan nilai-nilai dan kemahiran-kemahiran yang membolehkan pelajar menjadi warganegara yang bersemangat setianegara dan berakhlak mulia.'

(PPK, KPM, 1990, hal.144)

Usaha memasukkan pendidikan semangat cintakan negara dan semangat patriotik dalam penerapan nilai KBSM adalah tepat. Musek (1993; dalam Pucko dan Polak, 1998) dan Zuzovsky, Yakir dan Gottlieb (1998) telah membuktikan melalui kajian mereka bahawa unsur patriotisme itu sememangnya tergolong ke dalam aspek nilai. Dalam konteks pendidikan dan mata pelajaran di sekolah, penerapan unsur nilai patriotisme paling sesuai dilakukan melalui mata pelajaran Sejarah. Abdul Shukor Abdullah (1998) ketika membincangkan hal ini, menyatakan :

'Bagi memastikan perkembangan pelajar adalah secara menyeluruh dan seimbang, penekanan perlu dibuat kepada usaha pemupukan nilai dan semangat patriotisme. Mata pelajaran yang menjadi pendukung utama kepada usaha ini adalah mata pelajaran Sejarah, di samping usaha pemupukan patriotisme yang dilakukan melalui pendekatan menyeluruh dan merentasi kurikulum.'

(Abdul Shukor Abdullah, 1998, hal. 11-12)

Manakala Wan Mohd. Zahid Mohd. Noordin pula menyatakan :

'Pendidikan sejarah boleh dijadikan sebagai pendukung utama pemupukan semangat kewarganegaraan dan patriotisme serta dapat membangkitkan semangat nasionalisme.'

(Wan Mohd. Zahid Mohd. Noordin, 1992, hal. 21)

Smith (1992) menyatakan terdapat lima komponen yang membentuk identiti nasional sesebuah negara, iaitu satu kawasan atau tanah air, memori yang dikongsi bersama (mitos dan sejarah), satu bentuk budaya, pembahagian buruh berdasarkan kawasan, dan satu bentuk sistem perundangan serta politik. Berdasarkan tafsiran Smith (1992) ini, unsur sejarah merupakan sesuatu yang penting dan mampu menyumbang kepada pembentukan identiti nasional sesebuah negara. Ini ditambah dengan kandungan sejarah sesebuah negara itu yang merakam segala peristiwa sejak kewujudannya. Ini termasuklah ciri-ciri budaya yang diamalkan dalam negara tersebut, yang mana ia boleh dijelmakan menjadi semangat kebangsaan (Penrose, 1993).

Hubungan mata pelajaran Sejarah dengan sumbangan terhadap perasaan patriotisme telah disokong oleh ramai tokoh (Oliver dan Shaver, 1966; Seixas, 1993a; Phillips, 1998b; Mohd Yusuf Ibrahim, 2000). Justeru, tidak menghairankan kalau dalam konteks pendidikan di negara kita, tujuan pembelajaran sejarah dinyatakan sebagai:

'Matlamat pendidikan Sejarah adalah untuk memupuk semangat setia negara dan perasaan bangga sebagai rakyat Malaysia.'

(Huraian Sukatan Pelajaran Sejarah Ting. II, 1995, hal. xiii)

Pernyataan di atas diperkuatkan lagi dengan huraian hubungkait antara mata pelajaran Sejarah dengan pemupukan nilai, sikap dan semangat patriotik, sebagaimana dijelaskan oleh kenyataan berikut:

'iii. Pemupukan nilai, sikap dan semangat patriotik

Mata pelajaran Sejarah merupakan pendukung utama pemupukan patriotisme dan semangat kewarganegaraan. Dalam pengajaran dan pembelajaran, penekanan perlulah dibuat ke atas aspek nilai dan iktibar daripada pengalaman sejarah untuk memupuk semangat setia negara, kebanggaan dan keperibadian sebagai rakyat Malaysia.'

(Huraian Sukatan Pelajaran Sejarah KBSM. Tingkatan II, 1995, hal.xi)

Dalam hal ini, kurikulum pendidikan sejarah KBSM didapati menjurus kepada pembinaan domain afektif, selain daripada kognitif pelajar. Pembinaan domain afektif melihat peranan sejarah sebagai *medium transmission* untuk mempengaruhi dan mencorakkan perkembangan sahsiah dan perlakuan pelajar daripada segi perasaan, sikap, motif, moral simpati, empati apresiasi dan aspek keperibadian. Abu Bakar Nordin (1995) pula menyatakan cintakan negara sebagai tergolong ke dalam nilai afektif. Pendidikan sejarah yang menjurus kepada pembinaan asas mental *replicative* dan *associative* dapat mempertingkatkan celik budaya di kalangan pelajar (Abdul Ghapa, 1992). Apabila pendidikan sejarah berperanan sebagai unsur celik budaya, para pelajar akan menyedari bahawa latarbelakang budaya mampu untuk memberikan satu set *reference points* yang dapat membenarkan individu pelajar untuk turut serta dalam perbincangan (Hirsch, 1987), dan membuat perbandingan serta penilaian tentang sebarang isu yang mempunyai kaitan

dengan unsur sejarah (Seixas, 1993a). Jelas, halatuju pendidikan sejarah kepada perkembangan celik budaya berfungsi sebagai *citizenship transmission*, yang bertujuan untuk membentuk generasi warganegara masa hadapan yang dapat memastikan survival budaya (Barr, Barth, dan Shermis, 1977). Oleh yang demikian, adalah wajar mata pelajaran Sejarah berstatus sebagai mata pelajaran teras dalam KBSM, yang perlu diikuti oleh semua pelajar sehingga ke peringkat menengah atas.

Terdapat kajian yang telah menunjukkan keupayaan pembelajaran mata pelajaran Sejarah di sekolah mampu meningkatkan komponen afektif pelajar. Umpamanya Goalen (1997) yang mendapati terdapat tajuk dalam pembelajaran sejarah di sekolah mampu meningkatkan rasa bangga pelajar. Booth (1980) pula mendapati pengajaran dan pembelajaran sejarah yang aktif dapat meningkatkan komponen afektif pelajar. Manakala Haminah (1999) mendapati sebahagian besar para pelajar memahami kebanyakan unsur-unsur patriotisme melalui pembelajaran sejarah.

Walaupun dengan bermulanya pelaksanaan KBSM bermakna bermulalah strategi penerapan nilai secara sepadu merentas kurikulum, malangnya dapatan kajian-kajian lalu tidak menunjukkan perkara ini berlaku. Didapati sewaktu pengajaran dan pembelajaran Sejarah KBSM, guru lebih mengutamakan kepada penyampaian fakta sejarah (Abdul Shukor Abdullah, 1998), dan pengajaran masih lagi terikat dan berpusat kepada guru (Jemaah Nazir Persekutuan, 1993, 1994, 1995; dalam Abdul Shukor Abdullah, 1998). Kajian Annuar (2000; dalam Annuar dan Nur Atiqah, 2001) terhadap 25 orang